

lódó felszínen, összesen 7882 m²-en. A magaspart széle – vagyis a lelőhely legintenzívebb része – változó távolságra volt szelvényeinktől, legjobban a 2. felszín közepén közelítettük meg a partot, a 3. felszín pedig kifutott a magaspart szélére. E két felszínen nagyon intenzív telepjelenségeket észleltünk. Az 1. felszínünk volt a legtávolabb a parttól, itt megtaláltuk a lelőhely K-i szélét is. A 2. felszín közvetlenül a kitermelt bányagödör szélén nyitottuk – ettől D-re, DK-re néhány objektum megsemmisülhetett a bánya kitermelése során.

A lelőhelyen 195 objektumot és azon belül 220 stratigráfiai egységet különítettünk el. Közülük 47 objektum – 42 gödör, 2 árok és 3 épület – korát leletanyag híján nem tudtuk megállapítani. Őskorinak 46 objektum bizonyult; 1 kút, 6 gödör és 2 épület olyan kevés leletet tartalmazott, hogy közelebbi kormeghatározást nem tett lehetővé. Négy gödörről és egy árokról csak azt sikerült megállapítani, hogy az újkőkorból származnak. Pontos kormeghatározást 3 AVK és 7 szakálháti kultúras gödörről tudunk adni.

A rézkor időszakába 1 tiszapolgári gödör és 3 tiszapolgári csontvázas sír tartozott.

A bronzkorból származott 3, közelebből nem meghatározható gödör, valamint 10 halomsíros és 3 Gáva-kultúras gödör.

A vaskorból 1 szkíta gödör és 1 kelta földbe mélyített ház került elő.

A szarmata korszakra 2 földbe mélyített épület, 60 gödör és 2 kemencebokor volt keltezhető. Négy épület és 31 gödör gepida korúnak bizonyult.

Egy gödör Árpád-kori volt.

Két gödör – melyek a szelvény szélén voltak – egy esős héten megsemmisültek.

Az egyes korszakok közül egyedül a tiszapolgári kultúra temetője különült el, a sírok mind a 3. felszínen jelentek meg, az összes többi korszak egyenletesen oszlott el a felszíneken.

A leletek közül ki kell emelnünk a szakálháti gödröket, melyekben sok festett kerámia került elő. A tiszapolgári sírok közül kettőben volt kerámiamelléklet, a harmadik melléklet nélküli volt. Ez utóbbi esetében vörös festés nyomát észleltük a karcsonton. A bronzkori gödrök változó mennyiségű anyagot tartalmaztak, de inkább keveset.

A legintenzívebb a szarmata időszak volt. A hatalmas, mély gödrök igen nagy mennyiségű leletet tartalmaztak, közöttük vascsákányt, valódi, díszített terra sigillata töredéket, római mázas töredékeket. Már az anyag részletes feldolgozása előtt elmondható, hogy ez a teleprészlet a szarmata korszak legvégéről, a hun időszakból származik (hun típusú korsó, hullámvonal díszű kerámia).

A gepida gödrökben a jellegzetes kerámia mellett kétsoros csontfésűtöredékek, agyagmécses került elő. Mindössze az egyik házban volt bepecsételt díszű kerámia-töredék. A humuszolást megelőzően fémkeresést végeztünk a területen, melynek során egy gepida

bronzfibulát, néhány késő bronzkori tűtöredéket és öntőlepleny-töredéket találtunk.

TÁRNOKI JUDIT

539. Túrony határa

(Baranya megye) U?

2010. augusztusban régészeti megfigyelést végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés földmunkái által érintett lelőhelyeken.

Katalin-puszta (HT-166 lh., KÖH 74691): Augusztus 25–28-án a nyomvonal 185+725 és 185+845 km-szelvényei között leállítottuk a munkát. A gázvezeték nyomvonalában 626 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 485 m² volt. A lelőhely a garéi műúttól D-re, sík területen található. Az objektumok egy része nem tartalmazott leletet. A 4. sz. objektumban egy nagyon rossz megtartású zsugorított csontvázas találtunk, melléklet nélkül. A terület a kevés, elsősorban durván soványított, rosszul égetett leletanyaga alapján őskorinak (neolit?) határozható meg.

Petike-puszta (HT-167 lh., KÖH 74693): Augusztus 26–30-án a nyomvonal 186+045 és 186+100 km-szelvényei között a gázvezeték nyomvonalában 786 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 221 m² volt. A lelőhely a HT-166 lelőhelytől 200 m-re D-re található, objektumainak típusa, leletanyagának jellegtelensége alapján ez is őskorinak határozható meg. A két lelőhely valószínűleg egyetlen, nagy kiterjedésű, de csekély intenzitású település, de ez csak egy nagyobb felületű ásatással lenne bizonyítható.

Munkatársak: Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Zsubori István.

LIGNER JÁCINT

540. Ukk határa

(Veszprém megye) U, B, Kö

Szennyvízhálózat fejlesztéséhez kapcsolódó terepbejárást végeztünk Sümeg ÉNy-i részén, és a tőle ÉNy-ra fekvő települések területén. A tervezett nyomvonalnak csak kisebb része volt bejárható. A településeket összekötő szakasz nagyobb része gabonaföldeken haladt át, amelyek területét az aratás előtt zajló terepbejárás során nem tudtuk átvizsgálni. Terepi megfigyelésre egyedül a kukoricával bevetett mezőgazdasági területek voltak alkalmasak. A csatornahálózat települések belterületén, beépített környezetben futó részein is csak néhány esetben, a házak között és az utcák mentén fekvő kisebb-nagyobb kukoricásokban lehetett hagyományos terepbejárást folytatni. Összesen 16 új lelőhelyet azonosítottunk.

Ukk belterületén, a 84. sz. főúttól K-re nagy kiterjedésű őskori és középkori lelőhely húzódik a Jókai utca mentén a főút és a Bertényi-árok között (*Jókai utca, KÖH 75595*; nagysága 600×180 m). A településtől É-ra emelkedő domboldalon, közvetlenül a lakóházak É-i szom-

szédságában egy kisebb kukoricásban késő bronzkori és középkori kerámia-maradványokat gyűjtöttünk (*Rigácsi elágazástól DNy-ra, KÖH 75597*; nagysága 140×110 m). A lelőhely területe a megfigyeltnél nagyobb, de pontos kiterjedése a fedettség miatt nem állapítható meg. A település templomától D-re, egy alacsony domb K-i lejtőjén szórványos újkőkori és középkori edénytöredékek jeleztek újabb lelőhelyet (*Széchenyi utcától K-re, KÖH 75599*; nagysága 120×100 m). A vasútállomástól DK-re egy D felé lejtő domboldalon intenzív leletsűrűségű késő bronzkori telep található egy 200×250 m nagyságú területen (*Vasútállomástól DK-re, KÖH 75601*). A lelőhely ennél biztosan nagyobb és a falu területére is kiterjed.

Munkatárs: Koller Melinda régész.

KOVÁCS FERENC

541. Ura, Templomdomb

(KÖH 59032? 33?)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kk, Kú

2010. július 16–17-én leletmentést végeztünk a Vas-Hídi-legalón, a régi templom dombján (Rózsa Imre földje). Kiszállásunkat az indokolta, hogy azt megelőzően, terepbejárásunkon pénzérmék kerültek elő. A helyszínre már Bacskai István fémdetektoros szakembert is magunkkal vittük, aki az érmék szóródása alapján folyamatosan leszűkítette az érintett területet előbb egy 6×6 m, végül egy 2×2 m alapterületű szelvényre. Hamarosan meg is találtuk az első pénzeket 15 cm mélyen, majd aprólékos bontás után, a harmadik szinten sikerült azonosítanunk a „fészket”. Az érmék nagyobb mennyiségben a 2. szinten jelentkeztek egy kb. 80 cm átmérőjű foltban, de zömük ez alatt néhány cm mélységben bukkant elő. A finom módszerrel történő feltárás során egy 10×25 cm alapterületű mélyedés mutatkozott, valamint a pénzek között egy menetes fém szájtöredék. A leletek felszedése után vált egyértelművé, hogy a mélyedés alján és oldalain ónmaradványok vannak, azaz a szájtöredék egy téglalapú ónflaskában lett elrejtve, melynek alja kb. 25 cm mélyen volt. A leletet igyekeztünk objektumhoz kötni, ezért tovább mélyítettük a szelvényt. Az altalajt 130 cm mélyen értük el, majd egy rézsús oldalú gödröt találtunk, melynek alja 180 cm mélyen volt. A szelvénybe kb. a negyede esett. Bontás közben számos késő középkori-újkőkori tárgyat gyűjtöttünk össze: kályhacsempéket, kerámiát, vas- és bronzcsatokat, egy karikagyűrűt, kovacsoltvas szegeket, egy vas nyílhegyet, paticsot, téglákat, állatcsontot. A környéken Bacskai István összeolvadt ólomdarabokat és ólomgolyókat talált. A szelvény falából az derült ki, hogy a gödör egyértelműen csak az alsó 80 cm-ből indult és téglatörmeléken kívül nem tartalmazott egyéb leleteket. A tárgyak többsége az érmék között és alatt kb. 25–30 cm mélységig jelentkezett, de nem köthetőek az objektumhoz, így valószínűleg planírozás során kerültek a vastag, humuszos rétegbe. Az is megfigyelhető volt, hogy a gödörben is hamus és kormos rétegződés van, de a szelvényfalon földtani réte-

gek nem észlelhetők. A domb tehát emberi tevékenység következménye, melyet egy korábbi település területén végeztek és magasztásának utolsó fázisát egy pusztulás utáni tereprendezés adta.

A kincs előkerülésének csekély mélysége azt valószínűsíti, hogy a planírozási rétegbe sebtében elásott vagyronról lehet szó. Az érmék döntő többsége az 1620-as évekből való lengyel veret. Feltehető, hogy Bethlen Gábor valamelyik hadmozdulatához köthető a kincs elrejtése. A harci cselekményt megerősítik a felszínhez közel lelt ólomgolyóbisok, míg az azt megelőző pusztulásra a tereprendezés utal, melynek oka akár háború, akár véletlen tűzvész is lehetett.

A tulajdonos elmondása szerint a földet mindössze egy idényben használta a tsz, akkor húzhatta szét az érmeket a szántás.

Munkatársak: Bacskai István, Fábíán Béla, Fábíán László (Csengeri Múzeum), Bocz Péter, Tompa György (Jósa András Múzeum) és Tóth Krisztián régészhallgató (ELTE).

PINTYE GÁBOR

542. Ura határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza, Á, Kö

2009. novemberben és 2010. májusban terepbejárást végeztünk a község határában, a település régészeti topográfiája készítésének céljából, a HURO /0801/024 Patrimonium 2007–2013. pályázathoz kapcsolódóan.

Csengeri u. 29–52-től ÉK-re (KÖH 77751): A Csengerújfalu felé vezető közútról a temetőnél letértünk a Kossuth utcáról a Csengeri utcára, mely egy szántóra vitt ki. Itt leltük a 9. századi-Árpád-kori telepnyomot. Északról legelő, K-ről és Ny-ről gabonátáblák szegik.

Pénzverő-hát (KÖH 77743): Ezen a területen is két lelőhelyet találtunk. Előbbi egy ÉK–DNy irányú, a csatornától Ny-ra fekszik. A csatornától K-re eső már Csengersimához tartozik. Mindkettő császárkori anyagot szolgáltatott.

Radák-tag (KÖH 77735): A Lápi-mellékcsatornától Ny-ra található lelőhely ÉNy–DK irányú, Árpád-kori és középkori edénytöredékekkel mutatkozott.

Sás-Ágyi-legelő (KÖH 77749): A Kossuth L. u. 80. számmal átellenben, egy alacsony, napraforgóval vetett ÉK–DNy irányú dombháton egy késő bronzkori, 9. századi-Árpád-kori cserepekkel jelentkező telepnyomot azonosítottunk. Bejárni csak korlátok között tudtuk, mivel K-ről és É-ről magas füvű területek, Ny-ről egy zártkert határolják.

Sás-tábla (KÖH 77739): A Lápi-mellékcsatorna és a Csapó-csatorna D-i szögében két lelőhelyet is regisztráltunk. Az előbbi egy egykori vízfolyás medrének öblében, utóbbi pedig annak É-i partján húzódik. Leletanyaguk bronzkori(?), császárkori és Árpád-kori cserepek.

Sás-tábla II. (KÖH 77747): A Lápi-mellékcsatorna és a Csapó-csatorna K-i szögében bronzkori és császárkori cserepeket gyűjtöttünk.